

Journal Website

Article history:

Received 29 January 2025

Revised 10 March 2022

Accepted 08 April 2025

Published online 14 April 2025

Journal of Psychological Dynamics in Mood Disorders

Volume 4, Issue 1, pp 120-137

E-ISSN: 2981-1759

Explaining the Model of Marital Adjustment Based on Moral Integrity and Spirituality with the Mediation of Cognitive Flexibility and the Moderating Role of Marital Duration

Emad Ahmadi¹, Marjan Jafari Roshan^{2*}, Ahmad Basri³

1 Department of Psychology, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Tehran, Iran.

2 Department of Psychology, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Tehran, Iran.

3 Department of Psychology, Imam Hossein (AS) University, Tehran, Iran.

* Corresponding author email address: marjan.jafariroshan@gmail.com

Article Info

Article type:

Original Research

How to cite this article:

Ahmadi, E., Jafari Roshan, M., Basri, A. (2025). Explaining the Model of Marital Adjustment Based on Moral Integrity and Spirituality with the Mediation of Cognitive Flexibility and the Moderating Role of Marital Duration. *Journal of Psychological Dynamics in Mood Disorders*, 4(1), 120-137.

© 2025 the authors. Published by Maher Talent and Intelligence Testing Institute, Tehran, Iran. This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

ABSTRACT

Objective: The objective of the present study was to explain a model of marital adjustment based on moral integrity and spirituality, mediated by cognitive flexibility and moderated by marital duration.

Methodology: This applied, descriptive-correlational study was conducted on a population comprising all married couples residing in Tehran in 2024. Using cluster random sampling, 453 men and 453 women were selected. Data collection tools included the Dyadic Adjustment Scale (Spanier, 1986), the Moral Commitment Scale (Jafari Roshan, 2016), the Spirituality Questionnaire (Sharifi et al., 2013), and the Cognitive Flexibility Inventory (Dennis & Vander Wal, 2010). Data analysis was performed using Pearson correlation and structural equation modeling via SPSS version 21 and AMOS version 7.

Findings: The findings indicated that the conceptual model had an acceptable fit (RMSEA = 0.074; GFI = 0.952). There was a significant positive relationship between moral integrity and marital adjustment, as well as between spirituality and marital adjustment. Moreover, both moral integrity and spirituality had significant indirect effects on marital adjustment through cognitive flexibility. Marital duration was confirmed as a significant moderating variable in these relationships.

Conclusion: Moral integrity and spirituality can enhance marital adjustment through improved cognitive flexibility, and these effects vary depending on marital duration. Strengthening these components in counseling programs may contribute to greater marital satisfaction and relational well-being.

Keywords: Marital adjustment model, moral integrity, spirituality, cognitive flexibility, marital life

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Marital adjustment is a cornerstone of psychological and social well-being, significantly influencing individual and familial health. However, challenges and conflicts within marital relationships can lead to decreased satisfaction and even family dissolution (Javidan, 2022; Parsakia et al., 2023). Marital adjustment encompasses terms like marital success, happiness, satisfaction, and stability, reflecting its multifaceted nature (Babaei et al., 2024). Key factors such as moral integrity, spirituality, cognitive flexibility, and marital duration have been identified as critical predictors of marital adjustment. Moral integrity involves adherence to ethical principles like honesty and fairness, while spirituality provides a framework for coping with life's challenges (Aman et al., 2019). Cognitive flexibility, the ability to adapt thoughts and behaviors to new situations, plays a mediating role in these relationships (Okur et al., 2025).

Research highlights the positive correlation between spirituality and marital adjustment, with spiritually inclined couples reporting higher stability and satisfaction (Yeganeh & Shaikhmahmoodi, 2013). Similarly, moral integrity fosters trust and mutual respect, essential for long-term relational harmony (Behboudi et al., 2020). Cognitive flexibility further enhances these relationships by enabling couples to navigate conflicts adaptively (Shahabi et al., 2020). Marital duration moderates these effects, as longer marriages often exhibit different dynamics compared to newer unions (Parameswari, 2016). Despite these insights, gaps remain, particularly in understanding the combined effects of these variables. This study aims to bridge these gaps by examining a model of marital adjustment grounded in moral integrity and spirituality, mediated by cognitive flexibility and moderated by marital duration.

Methodology

This applied, descriptive-correlational study involved 453 married men and 453 women from Tehran, selected through cluster random sampling. Data were collected using four validated instruments: the Dyadic Adjustment Scale (Spanier, 1986), the Moral Commitment Scale (Jafari Roshan, 2016), the Spirituality Questionnaire (Sharifi et al., 2013), and the Cognitive Flexibility Inventory (Dennis & Vander Wal, 2010). The Dyadic Adjustment Scale measured marital quality across four dimensions: dyadic satisfaction, cohesion, consensus, and affection expression. The Moral Commitment Scale assessed adherence to ethical principles, while the Spirituality Questionnaire evaluated spiritual beliefs and practices. The Cognitive Flexibility Inventory gauged individuals' ability to adapt cognitively to challenges.

Data analysis employed Pearson correlation and structural equation modeling (SEM) using SPSS 21 and AMOS 7. SEM evaluated the direct and indirect effects of moral integrity and spirituality on marital adjustment, with cognitive flexibility as a mediator and marital duration as a moderator. Fit indices such as RMSEA, GFI, and CFI were used to assess the model's validity.

Findings

Descriptive statistics revealed moderate levels of marital adjustment ($M = 3.32$, $SD = 0.84$), moral integrity ($M = 3.27$, $SD = 1.10$), spirituality ($M = 3.26$, $SD = 0.93$), and cognitive flexibility ($M = 3.27$, $SD = 0.85$). Skewness and kurtosis values indicated normal distributions for all variables.

The conceptual model demonstrated acceptable fit (RMSEA = 0.074; GFI = 0.952). Moral integrity and spirituality both had significant positive relationships with marital adjustment ($\beta = 0.10$, $p = 0.049$; $\beta = 0.30$, $p = 0.006$, respectively). Cognitive flexibility mediated these relationships, with indirect effects of 0.25 for moral integrity and 0.50 for spirituality ($p < 0.001$). Marital duration moderated these relationships, with stronger effects observed in longer marriages. For instance, the moderating effect of marital duration on the relationship between moral integrity and marital adjustment was significant in three out of four duration groups ($\beta = 0.26$, $p = 0.031$; $\beta = 0.14$, $p = 0.039$; $\beta = 0.34$, $p < 0.001$). Similarly, spirituality's impact on marital adjustment was moderated by marital duration in two groups ($\beta = 0.30$, $p < 0.001$; $\beta = 0.62$, $p < 0.001$).

Discussion and Conclusion

The study confirmed that moral integrity and spirituality significantly enhance marital adjustment, both directly and through cognitive flexibility. These findings align with prior research underscoring the role of ethical commitment and spiritual beliefs in fostering relational harmony (Chehrehvar et al., 2018; Mahdavian & Shahinvarnosfaderani, 2023). Cognitive flexibility emerged as a pivotal mediator, enabling couples to reframe challenges and maintain adaptive responses, consistent with (Shahabi et al., 2020). The moderating role of marital duration suggests that the benefits of moral integrity and spirituality accumulate over time, reinforcing long-term marital stability (Parameswari, 2016).

Practical implications include integrating moral and spiritual development into marital counseling programs, alongside cognitive flexibility training. Policymakers should consider these factors when designing family health initiatives. Limitations include the cross-sectional design and reliance on self-report data, which may limit causal inferences. Future research could employ longitudinal designs and expand samples to diverse cultural contexts.

In conclusion, this study highlights the interplay of moral, spiritual, and cognitive factors in marital adjustment, offering a comprehensive framework for understanding and enhancing relational well-being. By addressing these dimensions, interventions can more effectively promote lasting marital satisfaction and resilience.

وبسایت مجله

تاریخچه مقاله

دریافت شده در تاریخ ۱۱ بهمن ۱۴۰۳

اصلاح شده در تاریخ ۲۰ اسفند ۱۴۰۳

پذیرفته شده در تاریخ ۱۹ فروردین ۱۴۰۴

منتشر شده در تاریخ ۲۵ فروردین ۱۴۰۴

پویایی های روانشناختی در اختلال های خلقی

دوره ۴، شماره ۱، صفحه ۱۳۷-۱۲۰

شاپای الکترونیکی: ۲۹۸۱-۱۷۵۹

تبیین مدل سازگاری زناشویی بر اساس درستکاری اخلاقی و معنویت با میانجی گری انعطاف پذیری شناختی و نقش تعدیل گر عمر زناشویی

عماد احمدی^۱، مرجان جعفری روشن^۲، احمد باصری^۳

گروه روان شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی، تهران، ایران.

گروه روان شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

گروه روان شناسی، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران.

*ایمیل نویسنده مسئول: marjan.jafariroshan@gmail.com

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله

پژوهشی اصیل

نحوه استناد به این مقاله:

احمدی، عماد، جعفری روشن، مرجان، باصری، احمد. (۱۴۰۴). تبیین مدل سازگاری زناشویی بر اساس درستکاری اخلاقی و معنویت با میانجی گری انعطاف پذیری شناختی و نقش تعدیل گر عمر زناشویی. *پویایی های روانشناختی در اختلال های خلقی*، ۴(۱)، ۱۳۷-۱۲۰.

© ۱۴۰۳ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است. انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی (CC BY-NC 4.0) صورت گرفته است.

هدف: هدف پژوهش حاضر، تبیین مدل سازگاری زناشویی بر اساس درستکاری اخلاقی و معنویت، با میانجی گری انعطاف پذیری شناختی و نقش تعدیل گر عمر زندگی زناشویی بود. **روش شناسی:** پژوهش حاضر از نوع کاربردی و توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری شامل تمام زوجین ساکن تهران در سال ۱۴۰۳ بود. نمونه گیری به روش تصادفی خوشه ای انجام شد و شامل ۴۵۳ مرد و ۴۵۳ زن بود. ابزارهای گردآوری داده ها شامل پرسشنامه های سازگاری زناشویی اسپانیر (۱۹۸۶)، التزام به اخلاق جعفری روشن (۱۳۹۵)، معنویت شریفی و همکاران (۱۳۹۲)، و انعطاف پذیری شناختی دنیس و وندورال (۲۰۱۰) بود. داده ها با استفاده از همبستگی پیرسون و مدل یابی معادلات ساختاری در نرم افزارهای SPSS-۲۱ و AMOS-۷ تحلیل شد. **یافته ها:** یافته ها نشان داد مدل مفهومی پژوهش از برازش مناسبی برخوردار بود ($GFI=0.952$, $RMSEA=0.074$). بین درستکاری اخلاقی و معنویت با سازگاری زناشویی رابطه مثبت معناداری وجود داشت. همچنین، درستکاری اخلاقی و معنویت از طریق انعطاف پذیری شناختی بر سازگاری زناشویی اثر غیرمستقیم معناداری داشتند. نقش تعدیل گر عمر زناشویی نیز در روابط بین متغیرها تأیید شد. **نتیجه گیری:** درستکاری اخلاقی و معنویت از طریق افزایش انعطاف پذیری شناختی، می توانند به بهبود سازگاری زناشویی کمک کنند و این روابط با توجه به طول عمر زناشویی دستخوش تغییر می شوند. تقویت این ابعاد در برنامه های مشاوره ای می تواند در ارتقاء رضایت زناشویی مؤثر باشد.

کلیدواژگان: مدل سازگاری زناشویی، درستکاری اخلاقی، معنویت، انعطاف پذیری شناختی، زندگی زناشویی

مقدمه

روابط زناشویی به‌عنوان یکی از بنیادی‌ترین روابط انسانی، نقش تعیین‌کننده‌ای در سلامت روانی و اجتماعی افراد ایفا می‌کند. با این حال، چالش‌ها و تعارضات در این رابطه می‌تواند به کاهش رضایت زناشویی و حتی فروپاشی خانواده منجر شود (Houshmandi, 2022; Javidan, 2022; Parsakia et al., 2023). از این‌رو، شناسایی عوامل مؤثر بر سازگاری زناشویی همواره موردتوجه پژوهشگران حوزه خانواده و روان‌شناسی بوده است. سازگاری زناشویی یکی از اصطلاحاتی است که وسیعاً در مطالعات خانواده و زناشویی مورد استفاده قرار می‌گیرد. این اصطلاح با بسیاری از اصطلاحات دیگر هم‌چون موفقیت، شادکامی زناشویی، رضایت زناشویی، ثبات زناشویی مرتبط است (Babaei et al., 2024; Javidan, 2022). در این میان، متغیرهایی همچون درستکاری اخلاقی، معنویت، انعطاف‌پذیری شناختی و عمر زناشویی به‌عنوان عوامل کلیدی در پیش‌بینی سازگاری زناشویی مطرح شده‌اند. سازگاری به طور کلی یعنی رابطه‌ای که هر ارگانیزم نسبت به وضع موجود با محیط خود برقرار می‌سازد. این اصطلاح معمولاً در رابطه با سازگاری اجتماعی و روان‌شناختی به‌کاربرده می‌شود. چنین مواردی مفهوم مثبت دارد. مفهوم ضمنی آن این است که فرد در گیر فرایند مستمر و پر مایه برای ابراز استعدادهای خود، واکنش نسبت به محیط و در عین حال تغییر دادن آن به‌گونه‌ای موثر و سالم است (Okur et al., 2025; Pour Afkari, 2001).

برای توصیف سازگاری از اصطلاحات متعددی مانند رضایتمندی، سازش، خشنودی، موفقیت و کیفیت زناشویی استفاده شده است. کیفیت سازگاری زناشویی و رضایتمندی زناشویی به‌جای هم به‌کاربرده می‌شوند. با این وجود، اغلب محققان درباره تعریف آن‌ها اتفاق نظر ندارند (Bedir Akpınarlı & Eryücel, 2024; Wondimu & Zeleke, 2024). در کل این موضوع پذیرفته شده است که سازگاری زناشویی یک مفهوم چند بعدی است و دربرگیرنده عوامل گوناگونی است که همگی در رضایت و عدم رضایت در روابط سهم دارند. گرچه زوجین نسبت به روابط خود انتظارات متفاوتی دارند؛ اما می‌توان گفت که در این مسئله که چه چیزی یک ازدواج خشنود را تشکیل می‌دهند اتفاق نظر وجود دارد (Chehrehvar et al., 2018; Onabamiro et al., 2017; Salimi et al., 2016). در تعریف سازگاری زناشویی اتفاق نظر کلی وجود ندارد و علت این عدم توافق، عوامل اجتماعی، روان‌شناختی، شخصیتی و جمعیت شناختی مختلفی است که با سازگاری زناشویی ارتباط دارد؛ بنابراین همچنان که جانسون، آمولوزا و بوت اظهار کرده‌اند، کیفیت رابطه زناشویی خاصیت دو نفری دارد و چیزی نیست که اشخاص بتوانند آن را از یک ازدواج دیگر منتقل کنند (Bedir Akpınarlı & Eryücel, 2024). ازدواج مستلزم سطح پایداری از سازگاری از جانب طرفین است. سازش و سازگاری به معنای آن نیست که به همسران یاد داده شود تا همواره از خواسته‌های خود چشم‌پوشی کنند، بلکه به این معناست که خواسته‌های خود را با خواسته‌های همسرشان هماهنگ سازند. آنچه در ازدواج مهم است سازگاری زناشویی و رضایت از ازدواج می‌باشد مطالعه علمی سازگاری زناشویی توجه جالبی را از دهه ۱۹۹۰ پیدا کرده است. درباره سازگاری زناشویی می‌توان گفت: سازگاری زناشویی وضعیتی است که در آن زن و شوهر در بیشتر مواقع احساس ناشی از خوشبختی و رضایت از همدیگر دارند. روابط رضایت‌بخش بین زوجین از طریق علاقه متقابل، مراقبت از همدیگر، پذیرش و تفاهم یکدیگر قابل ارزیابی است (Priyadharshini & Gopalan, 2019). در واقع سازگاری زناشویی یک ارزیابی کلی از وضع فعلی ارتباط را ارائه می‌دهد. رضایت و سازگاری زناشویی یکی از گسترده‌ترین مفهوم برای تعیین و نشان دادن میزان شادی و میزان پایداری رابطه است. سازگاری زناشویی یک فرایند است که در طول زندگی زوجین به وجود می‌آید؛ زیرا که لازمه آن انطباق سلیقه‌ها، شناخت صفات شخصیتی، ایجاد قواعد رفتاری و شکل‌گیری الگوهای مراوده‌ای است. هر چند که در دوره‌های اولیه زندگی شایسته توجه جدی است؛ بنابراین سازگاری زناشویی یک فرایند تکاملی در بین زن و شوهر است (Jalil & Muazzam, 2013; Mahdavian & Shahinvarnosfaderani, 2023).

تحقیقات یگانه و شیخ محمودی (۲۰۱۳) نشان داد که جهت‌گیری مذهبی درونی رابطه مثبت و معنی‌داری با سازگاری زناشویی و بهزیستی روانی افراد داشته و توان پیش‌بینی این دو متغیر را دارد؛ و همچنین سایر پژوهش‌ها نشان می‌دهند زوجینی که در سطح بالاتری از معنویت قرار دارند نسبت به زوجینی با سطح پایین معنویت ثبات زناشویی بیشتری دارند و از زندگی خود خشنود، راضی‌تر و در نتیجه سازگاری بیشتری داشته‌اند (Yeganeh & Shaikhmahmoodi, 2013). پژوهش‌های صادقی و همکاران (۲۰۱۴)، میرغفوروند و همکاران (۲۰۱۹)، رسولی و سلطان گرد فرامرز (۱۳۹۱) و صدیقی و همکاران (۱۳۹۴) همگی نشان دادند که جهت‌گیری مذهبی رابطه مثبت و معنی‌داری با سازگاری زناشویی زوجین داشته است و به نظر می‌رسد که افراد با تجربه معنوی بالا روابط صمیمانه‌ای را در زندگی زناشویی تجربه کرده‌اند، رضایت و سازگاری خانوادگی بالایی را گزارش می‌کنند (Mirghafourvand et al., 2019; Rasouli & Soltani Gard Faramarz, 2012; Sadeghi et al., 2001; Sadeghi & Mazaheri, 2014). معنویت می‌تواند به زوجین کمک کند تا وقایع منفی را به شیوه متفاوتی ارزیابی کنند و راه را برای سازگاری بیشتر بین زوجین ایجاد نماید چراکه در سازگاری نقش باورها و ارزیابی‌های شناختی بسیار با اهمیت است. تحقیقات حاکی از وجود ارتباط مثبت و معنی‌دار بین عمل مذهبی و تعهد مذهبی با سازگاری زناشویی است (Aman et al., 2019).

یکی دیگر از ابعاد شناختی اساسی پویایی روابط خانوادگی انعطاف‌پذیری شناختی است. انعطاف‌پذیری عبارت از باز و شفاف بودن و آمادگی جهت ایجاد تغییرات، مدیریت روابط و قواعد نقش‌ها در خانواده است (نوابی نژاد، ۱۳۹۰). انعطاف‌پذیری شناختی به توانایی انسان برای سازگار کردن راهکارهای فرایند شناختی اطلاق می‌شود که به منظور مواجهه با شرایط جدید و غیر منتظره در محیط به کار می‌رود (Okur et al., 2025; Shahabi et al., 2020). در واقع انعطاف‌پذیری شناختی توانایی فرد برای دادن پاسخ‌های جایگزین در موقعیت‌های مختلف تعریف می‌شود. این توانایی در زندگی روزمره مهم است زیرا به ما اجازه می‌دهد در سازگاری با تغییرات محیطی و عوامل مختلف انعطاف‌پذیر باشیم (Shahabi et al., 2020; Shareh & Eshaghi Sani, 2019). نتایج تحقیقات شهابی و همکاران (۲۰۲۰) نشان داد که رابطه معنی‌دار و مثبتی بین انعطاف‌پذیری شناختی، شفقت بر خود و سازگاری زناشویی وجود دارد و هرچه زوجین انعطاف‌پذیری شناختی بیشتری داشته باشند (Shahabi et al., 2020)، میزان سازگاری زناشویی بیشتری دارند، لی مسترز (۱۹۹۵) سازگاری زناشویی را توان حل مسئله و انطباق تعریف می‌کند (Lee Masters, 1956).

بر اساس آمار سازمان ثبت احوال ایران آمار ازدواج و طلاق در سال ۱۴۰۲، تعداد ازدواج‌های ثبت‌شده نسبت به طلاق سه بر یک می‌باشد یعنی هر سه طلاق در کشور یک ازدواج ثبت شده است. گرچه پژوهش‌های زیادی در زمینه عوامل اجتماعی، فرهنگی، مذهبی، روان‌شناختی، جامعه‌شناسی در راستای سازگاری و رضایتمندی زناشویی انجام شده است، ولی همیشه یک بعد سازگاری زناشویی موردبررسی قرار گرفته است و یا اینکه در برخی از ابعاد مانند درستکاری اخلاقی هیچ گونه تحقیقی انجام‌نشده یا اینکه طول عمر زناشویی تابه‌حال به‌عنوان متغیرهای تحقیق موردبررسی قرار نگرفته است و همچنین تاکنون مطالعه‌ای به طور مستقیم رابطه سازگار زناشویی و انعطاف‌پذیری شناختی را بررسی نکرده است. از آنجایی که همه این ابعاد ضروری و مهم هستند در رسیدن به رضایت و سازگاری زناشویی و توجه به ابعاد اجتماعی، شناختی، طول عمر زناشویی و معنویت در طی یک فرایند میان فردی می‌تواند منجر به بهبود کیفیت ازدواج و ارتقاء سطح سازگاری زناشویی و رضایت مندی و صمیمیت بین زوجین گردد؛ و زوجین از طریق افزایش بعد معنویت، ظرفیت‌های روان‌شناختی و توانایی مقابله با استرس‌ها و مشکلات افزایش‌یافته، موجب ارتقای سلامت روان، جسمی و عمر طولانی‌تر و رضایت از زندگی بیشتری می‌شود. از این‌رو، به منظور رضایت از زندگی بالا و حفظ و ارتقای سلامت روان خود، خانواده و جامعه، توجه به ابعاد مختلف معنویت و اخلاق و تقویت کردن آن‌ها نهایتاً در جهت سازگاری زوجین ضروری است. همچنین طول مدت ازدواج زوجین هم یکی دیگر از فاکتورهای مهم در تعیین و تداوم زندگی زناشویی است (Basharat et al., 2006; Bedir Akpınarlı & Eryücel, 2024; Kurdek, 1993; Mirghafourvand et al., 2019; Momenzadeh et al.,)

2005). جلیل و معظم (۲۰۱۳) نشان دادند که طول سال‌های ازدواج بر همکاری شوهر در خانه و میزان ابراز محبت وی به همسر تأثیر زیادی بر رضایت زناشویی دارد (Jalil & Muazzam, 2013)؛ همچنین پارامسواری (۲۰۱۶) در پژوهش خود نشان داد که زنانی که در دامنه سنی ۳۶ الی ۴۵ سال قرار دارند نسبت به زنانی که در دامنه سنی ۲۵ الی ۳۵ سال قرار دارند، از سازگاری زناشویی بالاتری برخوردارند بعلاوه زنانی که طول زندگی زناشویی طولانی‌تری داشتند نسبت به زنانی که طول زناشویی کمتری داشتند از سازگاری بیشتری برخوردار بودند. همچنین نتایج این مطالعه نشان داد زنان خانواده‌های گسترده نسبت به زنان خانواده‌های هسته‌ای از سازگاری زناشویی بالاتری برخوردارند. عامل دیگری که می‌تواند سازگاری زناشویی رو تحت تأثیر قرار دهد تعارض زوجین است (Parameswari, 2016).

همچنین، تحقیقات شرام و همکاران (۲۰۱۲) نشان می‌دهند که بحث معنویت و درستکاری اخلاق در روانشناسی خانواده هنوز نسبتاً کم است، اما در حال رشد و پیشرفت است. توجه و اهمیت به معنویت و درستکاری اخلاقی در جهت سازگاری زوجین به این دلیل است که به‌عنوان رویدادی آرام‌کننده، برای زوجین در حین تعارض عمل می‌کند، بدین نحو که هیجان‌های خصمانه و تعاملات هیجانی را کاهش می‌دهد (Schramm et al., 2012). علاوه بر اهمیت و ضرورت متغیرهای ذکرشده، انعطاف‌پذیری شناختی هم در پژوهش حاضر به‌عنوان یک میانجی‌گر در جهت پیش‌بینی سازگاری زناشویی حائز اهمیت است، هدف انعطاف‌پذیری شناختی در خانواده تعادل ثبات در مقابل تغییر است، خانواده هنگام مواجهه با استرس روزمره نیازمند سازگاری با بحران است تا بتواند ثبات خود را حفظ کند (Shareh & Eshaghi Sani, 2019). یافته‌های نشان دادند که شخصیت زوجین به طور غیر مستقیم با سازگاری زناشویی و سلامت روان رابطه دارد در حالی که انعطاف‌پذیری شناختی هم به طور غیر مستقیم و هم مستقیم با سازگاری زناشویی و سلامت روان زوجین رابطه دارد (O'Rourke, 2005). با توجه به اهمیت سازگاری زناشویی در ارتقای کیفیت زندگی زوجها و پایداری ازدواج و کاهش گرایش به طلاق و در نتیجه افزایش سلامت خانواده، هدف پژوهش حاضر تبیین مدل سازگاری زناشویی بر اساس درستکاری اخلاقی و معنویت با میانجی‌گری انعطاف‌پذیری شناختی و نقش تعدیل‌گر عمر زندگی زناشویی می‌باشد. بررسی ارتباط بین مؤلفه‌های سازگاری زناشویی ضروری به نظر می‌رسد. با توجه به مبانی نظری و مطالعات انجام‌شده مشخص شده است که زوجین وقتی پیامدهای مثبتی در عرصه‌های مختلف جسمانی، شناختی، هیجانی و اجتماعی و معنوی و اخلاقی کسب می‌کنند و عملکرد بهتری در جنبه‌های مختلف زندگی از خود نشان می‌دهند، در نتیجه متغیرهای پژوهش حاضر سازه‌های مهمی هستند که می‌توانند به صورت مستقیم و معنادار بر مؤلفه‌های زناشویی همچون سازگاری زناشویی تأثیرگذار باشد اما در ارتباط با نقش غیر مستقیم یا نقش واسطه‌ای در تبیین مؤلفه‌های سازگاری زناشویی تحقیقات کمتری اجرا شده است، در حالی که مطالعه روابط مستقیم، غیر مستقیم، واسطه‌ای و به طور کلی روابط ساختاری بین متغیرهای مورد مطالعه در پژوهش حاضر دارای اهمیت است، بنابراین یافته‌های پژوهش می‌تواند به منظور طراحی برنامه‌های کاربردی به منظور پیشگیری از مشکلات زناشویی و بهبود عملکرد خانواده و ارتقاء سلامت خانواده مفید و موثر واقع شود و در مراکز مختلفی همچون مراکز بهزیستی، مراکز مشاوره خانواده و سایر مراکزی که زوجها برای دریافت خدمات مشاوره‌ای به آن مراجعه می‌کنند، مورد استفاده قرار گیرد، علاوه بر اینکه می‌تواند جنبه کاربردی داشته باشد و در طراحی برنامه‌های عملی برای بهبود کیفیت زندگی زناشویی زوجها به کار رود، می‌تواند در فهم و تبیین بیشتر روابط ساختاری متغیرهای مورد مطالعه نیز بیفزاید؛ بنابراین با توجه به پژوهش‌های ذکرشده، جای برخی از ابعاد سازگاری خالی است یا اینکه به آن‌ها پرداخته نشده است، در نتیجه پژوهش حاضر در پی پاسخ‌گویی به این سوال است که آیا درستکاری اخلاقی و معنویت با میانجی‌گری انعطاف‌پذیری شناختی و نقش تعدیل‌گر عمر زندگی زناشویی در پیش‌بینی سازگاری زناشویی نقش دارد؟

روش پژوهش فوق، از نظر هدف کاربردی و از نظر شیوه گردآوری اطلاعات، تحقیق توصیفی از نوع مبتنی بر مدل های همبستگی است. جامعه آماری در این پژوهش شامل کلیه زوجین ساکن در شهر تهران در سال ۱۴۰۳ بودند. برای تعیین حجم نمونه، از فرمول پیشنهادی بنتلر و چووا (۱۹۸۷) استفاده گردید. بر اساس این فرمول با در نظر گرفتن قاعده سرانگشتی (تعداد گویه های پرسشنامه $\times 5$ نفر)، به عنوان حجم نمونه و با توجه به تعداد کل گویه های پرسشنامه های پژوهش حاضر، حجم نمونه مشتمل بر ۸۸۰ نفر زوج، در نظر گرفته شد ولی در پژوهش حاضر ۴۵۳ نفر مرد و ۴۵۳ نفر زن به روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای (از پنج منطقه شمال، جنوب، شرق، غرب، مرکز تهران با توجه به تعداد لازم و تراکم منطقه) انتخاب گردیدند.

پرسشنامه سازگاری زناشویی دو عضوی اسپانیر: این مقیاس توسط اسپانیر (۱۹۸۶) به منظور سازگاری بین زن و شوهر به کار می رود. قصد این مقیاس سنجش میزان سازگاری در میان ساختارهای دوفره می باشد. این مقیاس یک ابزار ۳۲ سوالی برای ارزیابی کیفیت رابطه زناشویی می باشد که برای چند هدف ساخته شده است. می توان با به دست آوردن کل نمرات، از این ابزار برای اندازه گیری سازگاری کلی در رابطه زوجین استفاده کرد. تحلیل عامل نشان می دهد که این مقیاس چهار بعد را می سنجد که بدین قرارند: رضایت دوفری، همبستگی دوفری، توافق دوفری و ابراز محبت (۱۳۷۹). اسپانیر (۱۹۸۶) پایایی این ابزار را در کل نمرات ۰/۹۶ برآورده کرده است. پایایی کل مقیاس با آلفای کرانباخ ۰/۹۶ از همسانی درونی قابل توجهی برخوردار است. همسانی درونی خرده مقیاس ها بین خوب تا عالی است: رضایت دوفری=۰/۹۴، همبستگی دوفری=۰/۸۱، توافق دوفری ۰/۹۰ و ابراز محبت =۰/۷۳. این مقیاس در سال ۱۳۷۴ توسط آموزگار و حسین نژاد ترجمه و اجرا و در ایران هنجاریابی شده است. ضریب همبستگی بین نمرات زنان و شوهران طی دو بار اجرا در کل نمرات ۰/۸۶ مقیاس فرعی اول ۰/۶۸، مقیاس فرعی دوم ۰/۷۵، مقیاس فرعی سوم ۰/۷۱ و مقیاس فرعی چهارم ۰/۶۱ به دست آمده است (Mirghafourvand et al., 2018; Nemati & Nasrollahi, 2019).

پرسشنامه التزام به اخلاق: این پرسشنامه توسط جعفری روشن (۱۳۹۵) هنجاریابی شده است. التزام به اخلاق در این آزمون عبارت است از میزان تقلید و پایبندی به درستکاری اخلاقی است و شامل موضوعاتی، نظیر: امانت داری، اجتناب از ظلم و رعایت حقوق دیگران و صداقت می شود. این پرسشنامه شامل ۲۰ گویه می باشد که شامل چهار مؤلفه (امانت داری در حفظ آرامش دیگران، خودداری راسخ از ظلم و ناراستی و صداقت (۳ تا سوال) پایداری در حفظ انسانیت) همسانی درونی عامل های پرسشنامه التزام اخلاق شامل: امانت داری در حفظ آرامش دیگران ۰/۸۳۵، خودداری راسخ از ظلم و ناراستی ۰/۷۱۲، صداقت ۰/۲۷۷، پایداری در حفظ انسانیت ۰/۶۰۹ و همسانی درونی کل پرسشنامه، ۰/۸۴۹ می باشد. شیوه نمره گذاری این پرسشنامه به شرح زیر است: در این پرسشنامه مؤلفه: امانت داری در حفظ آرامش دیگران، (۲-۴-۸-۱۲-۱۰-۱۴-۱۸-۱۹)، خودداری راسخ از ظلم و ناراستی، (۳-۷-۱۳-۱۶-۱۱)، صداقت، (۱-۱۵-۱۷)، پایداری در حفظ انسانیت، (۵-۹-۲۰). سوالات (۱-۳-۷-۱۱-۱۳-۱۶-۱۷) را معکوس کنید، در معکوس کردن به جای ۱، ۵؛ به جای ۲، ۴؛ و به جای ۳، ۷؛ و به جای ۴، ۸؛ بگذارید. بر اساس زیر نمره فرد در خرده مقیاس ها را باهم جمع بزنید و نمره مربوط به آن ها را محاسبه کنید؛ و بعد خرده مقیاس ها را باهم جمع و نمره کل را محاسبه کنید. به نرم مقوله ای در رابطه با نمره کل توجه کنید: نمره ۵۹ به پایین (نمره Z کمتر از -۲) خیلی پایین، از ۶۰ تا ۶۹ (نمره Z بین -۱ تا -۲) پایین، از ۷۰ تا ۷۹ (نمره Z بین ۰ تا -۱) متوسط پایین، از ۸۰ تا ۹۰ (نمره Z بین ۰ تا ۱) متوسط بالا، ۹۱ و بالاتر (نمره Z بالاتر از ۱) بالا (Nemati & Nasrollahi, 2018; Qaderi et al., 2021).

پرسشنامه معنویت: اعتبار و روایی پرسشنامه معنویت با ۲۹ گویه در جامعه شهروندان شهر تهران و با تکیه بر ۳۸۲ نفر از ساکنین این شهر توسط پاشا شریفی و همکاران (۱۳۹۲) بررسی شده است. پرسشنامه هوش معنوی ناسل (۲۰۰۴) و هوش معنوی عبدالله زاده و همکاران (۱۳۷۸) به منظور بررسی روایی همگرایی با پرسشنامه معنویت در نظر گرفته شده است. برای تجزیه و تحلیل داده های پژوهش از روش

روانشنجی کلاسیک بهره گرفته شد. اعتبار زیر مقیاس شناخت و تجربه من از ارتباط با خداوند ۰/۸۴۸، مراقبت و حمایت خداوند ۰/۷۶۵، تنظیم رفتارهای فرد در رابطه با خداوند ۰/۷۸۹، درک از خدا، خود و جهان ۰/۷۲ و رضایت از بودن در مسیر خداوند ۰/۷۵۱ و اعتبار کل آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۳۶ محاسبه شد. جهت بررسی روایی محتوا از متخصصان خواسته شد تا نظر خود را در این زمینه بیان کنند. با استفاده از روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی روایی سازه آزمون بررسی شد بر این اساس پرسشنامه معنویت دارای ۵ زیر مقیاس شناخت و تجربه من از ارتباط با خداوند، مراقبت و حمایت خداوند، تنظیم رفتارهای فرد در رابطه با خداوند، درک از خدا، خود و جهان و رضایت از بودن در مسیر خداوند است. نتایج تحلیل عامل تاییدی این مدل را تایید نمود. روایی همگرایی پرسشنامه معنویت با مقیاس هوش معنوی ناسل ۰/۶۹ و با مقیاس هوش معنوی عبدالله زاده ۰/۷۷ می‌باشد که در سطح ۰/۰۱ معنادار است. نتایج بیانگر آن است که پرسشنامه‌ها مقوله معنویت را می‌سنجند. هنجار آزمون نیز بر اساس نمره تی و هنجار مقوله‌ای بررسی گردید (Hosseiniabadi & Barzegar, 2020; Basharat et al., 2017).

پرسشنامه انعطاف‌پذیری شناختی: این پرسش‌نامه یک ابزار خودگزارش‌دهی کوتاه ۲۰ سؤالی است که دنیس و وندورال (۲۰۱۰) ساخته‌اند و برای سنجش انعطاف‌پذیری شناختی که در موفقیت فرد برای چالش و جایگزینی افکار ناکارآمد با افکار کارآمدتر لازم است، به کار می‌رود. نمره‌گذاری آن بر اساس مقیاس ۷ درجه‌ای لیکرت از ۱ تا ۷ است که نمره بالاتر به معنای انعطاف‌پذیری شناختی بیش‌تر است. این ابزار سه جنبه انعطاف‌پذیری شناختی را می‌سنجد: میل به درک موقعیت‌های سخت به‌عنوان موقعیت‌های قابل کنترل؛ توانایی درک چندین توجیه جایگزین برای رویدادهای زندگی و رفتار انسان‌ها؛ توانایی ایجاد چندین راه حل جایگزین برای موقعیت‌های چالش‌برانگیز. این پرسش‌نامه در کار بالینی و غیر بالینی و برای ارزیابی میزان پیشرفت فرد در ایجاد تفکر انعطاف‌پذیر به کار می‌رود. دنیس و وندورال (۲۰۱۰) در پژوهشی نشان دادند این پرسش‌نامه ساختار عاملی، روایی همگرا و روایی هم‌زمان مناسبی دارد این پژوهشگران نشان دادند دو عامل ادراک گزینه‌های مختلف و ادراک توجیه رفتار، یک معنی دارند و عامل کنترل به‌عنوان خرده مقیاس دوم در نظر گرفته شد. روایی هم‌زمان این پرسش‌نامه با پرسش‌نامه افسردگی بک برابر با ۰/۳۹- و روایی واگرایی آن با مقیاس انعطاف‌پذیری شناختی مارتین و رابین، ۰/۷۵ گزارش شده است. این پژوهشگران پایایی به روش آلفای کرونباخ را برای کل مقیاس، ادراک کنترل‌پذیری و ادراک گزینه‌های مختلف به ترتیب ۰/۹۱، ۰/۹۱ و ۰/۸۴ و با روش بازآزمایی به ترتیب ۰/۸۱، ۰/۷۵ و ۰/۷۷ به دست آوردند. شاره، فرمانی و سلطانی، ویژگی‌های روان‌سنجی این ابزار را در نمونه ایرانی بررسی کردند ضریب اعتبار باز آزمایی برای کل مقیاس ۰/۷۱ و برای خرده‌مقیاس‌های کنترل‌پذیری، ادراک گزینه‌های مختلف و ادراک توجیه رفتار به ترتیب ۰/۵۵، ۰/۷۲ و ۰/۵۷ به دست آمد. این پژوهشگران ضریب آلفای کرونباخ کل مقیاس را ۰/۹۰ و برای خرده‌مقیاس‌ها به ترتیب ۰/۸۷، ۰/۸۹ و ۰/۵۵ گزارش کرده‌اند. همچنین پرسش‌نامه انعطاف‌پذیری شناختی از روایی عاملی، همگرا و هم‌زمان مطلوبی در ایران برخوردار است. در نسخه فارسی، برخلاف نسخه اصلی که تنها دو عامل را به دست داد، پرسش‌نامه انعطاف‌پذیری شناختی شامل سه عامل کنترل‌پذیری، ادراک گزینه‌های مختلف و ادراک توجیه رفتار است. روایی همگرایی آن با پرسش‌نامه تاب‌آوری برابر با ۰/۶۷ و روایی هم‌زمان آن با پرسش‌نامه افسردگی بک برابر با ۰/۵۰- بود (Parvaresh et al., 2024).

داده‌ها مورد تحلیل همبستگی پیرسون و نیز جهت بررسی برازش مدل مفهومی از روش مدل معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۱ و AMOS نسخه ۷ استفاده گردید.

یافته‌ها

در ابتدا برخی از مفاهیم آمار توصیفی متغیرها شامل میانگین، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی ارائه شده است.

جدول ۱

شاخص های مرکزی، پراکندگی و توزیع عوامل

متغیر	میانگین	انحراف معیار	واریانس	چولگی	کشیدگی
سازگاری زناشویی	۳,۳۱۵۵	۰,۸۴۳۵۴	۰,۷۱۲	-۰,۹۱۲	-۰,۳۲۸
درستکاری اخلاقی	۳,۲۶۷۳	۱,۰۹۷۸۳	۱,۲۰۵	-۰,۱۸۴	-۰,۹۹۳
معنویت	۳,۲۶۳۶	۰,۹۲۷۳۲	۰,۸۶	-۰,۱۸۸	-۰,۷۴۵
انعطاف پذیری شناختی	۳,۲۶۶۱	۰,۸۴۷۲۶	۰,۷۱۸	-۰,۱۵	-۰,۵۶۷

با توجه به اینکه نتایج تحلیل عاملی مرتبه اول بخش اندازه گیری متغیرهای درونزا و برونزا نشان داد که تمام سازه ها از روایی و پایایی لازم برخوردارند، لذا در این قسمت، ساختار کلی مدل مفهومی پژوهش مورد آزمون قرار می گیرد تا مشخص شود که آیا روابط تئوریکی که بین متغیرها در مرحله تدوین چارچوب مفهومی مدنظر محقق بوده است، به وسیله داده ها تأیید گردیده یا نه. در رابطه با این موضوع سه مسئله مدنظر قرار می گیرد:

۱. علائم (مثبت و منفی) پارامترهای مربوط به مسیرهای ارتباطی بین متغیرهای نهفته نشان میدهند که آیا پارامترهای محاسبه شده جهت روابط فرضی را مورد تأیید قرار داده اند.

۲. مقدار پارامترهای برآورد شده؛ نشان میدهد که تا چه حد روابط پیش بینی شده، قوی می باشند. در اینجا پارامترهای تخمینی باید معیندار باشند؛ یعنی قدر مطلق t -value باید بیشتر از ۱,۹۶ باشد.

۳. مجذور همبستگی چندگانه (R^2) مقدار واریانس هر متغیر نهفته درونی (وابسته) که به وسیله متغیرهای نهفته بیرونی (مستقل) تبیین می شود را نشان می دهد. هرچه مقدار (R^2) بیشتر باشد، قدرت بالای تبیین واریانس را بیان می کند.

جدول ۲

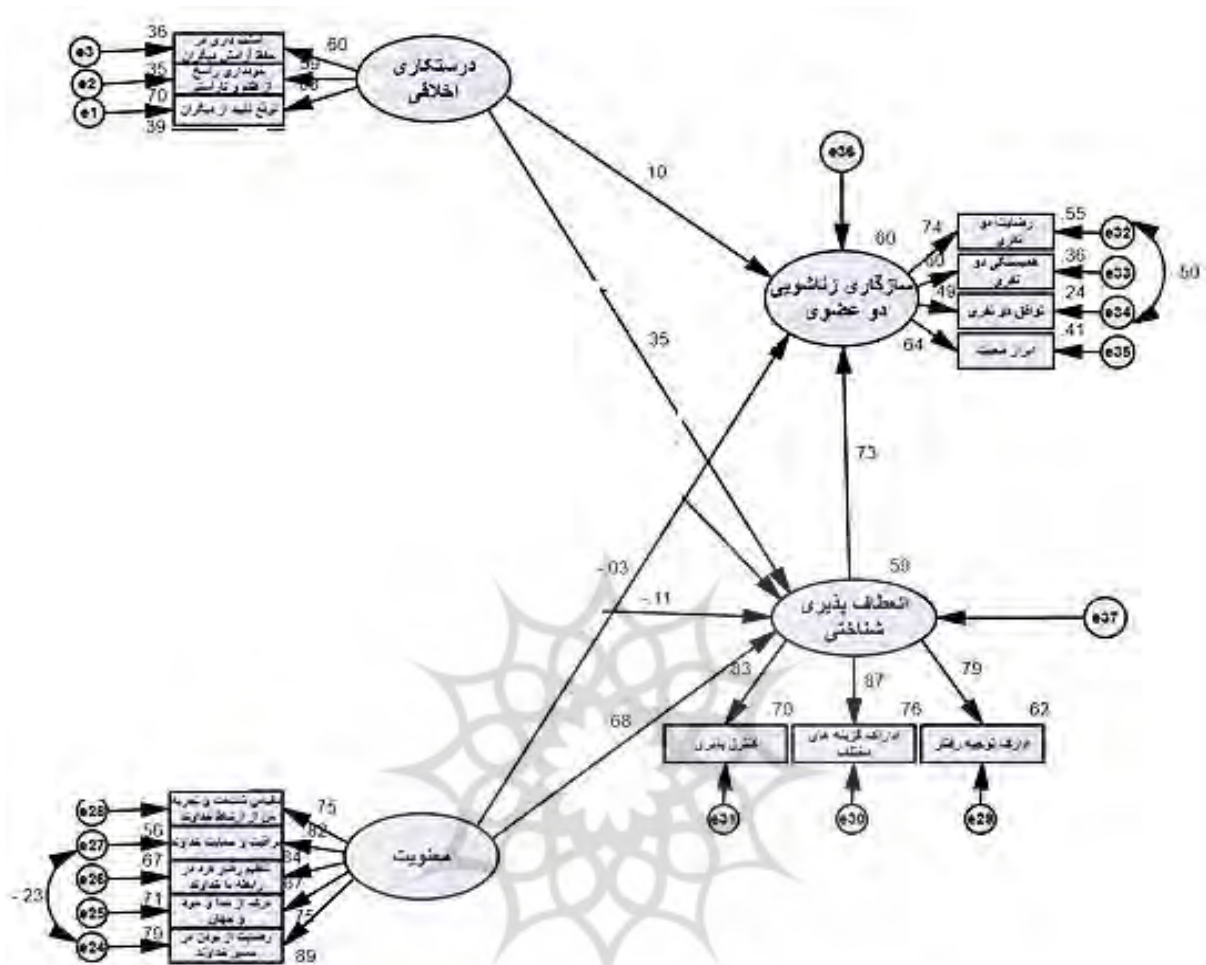
شاخص های برازش مدل ساختاری

شاخص برازش	مقدار قابل قبول	مقدار مدل	نتیجه برازش
GFI	$> 0/9$	۰,۹۵۲	مناسب
RMR	نزدیک به صفر	۰,۰۲۱	مناسب
NFI	$> 0/9$	۰,۹۵۲	مناسب
CFI	$> 0/9$	۰,۹۴۵	مناسب
RFI	$> 0/9$	۰,۹۴۳	مناسب
IFI	$> 0/9$	۰,۹۴۷	مناسب
PRATIO	$> 0/50$	۰,۷۸۶	مناسب
PCFI	$> 0/50$	۰,۸۲۷	مناسب
RMSEA	$< 0/1$	۰,۰۷۴	مناسب
CM NDF	کمتر از ۵	۲,۹۷۶	مناسب

شکل ۱

مدل پژوهش با ضرایب استاندارد

با توجه به جدول فوق مقدار RMSEA برابر با ۰,۰۷۴ می‌باشد لذا این مقدار کمتر از ۰,۱ است که نشان دهنده این است که میانگین مجذور خطاهای مدل مناسب است و مدل قابل قبول می‌باشد. همچنین مقدار کای دو به درجه آزادی (۲,۹۷۶) بین ۱ و ۳ می‌باشد و میزان شاخص GFI، CFI و NFI نیز از ۰,۹ بیشتر می‌باشد که نشان می‌دهند مدل ساختاری متغیرهای پژوهش، مدل مناسبی است.

جدول ۳

خلاصه نتایج رابطه درستکاری اخلاقی با سازگاری زناشویی

ردیف	فرضیه	ضریب مسیر	C.R	P Val ues	نتیجه
۱	درستکاری اخلاقی - سازگاری زناشویی	۰,۱۰	۹۷۴,۱	۰,۴۹۰	تأیید

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول فوق، نتایج رابطه درستکاری اخلاقی با سازگاری زناشویی، مقدار ضریب مسیر درستکاری اخلاقی بر سازگاری زناشویی برابر با ۰,۱۰ می‌باشد که نشان از ارتباط مثبت دو متغیر دارد. آماره t این ارتباط در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار گزارش شد [P-Val ue ≤ 0.05]. به این معنا که درستکاری اخلاقی بر سازگاری زناشویی اثر مثبت و معناداری دارد.

جدول ۴

خلاصه نتایج رابطه معنویت با سازگاری زناشویی

ردیف	فرضیه	ضریب مسیر	C.R	P Val ues	نتیجه
۱	معنویت - سازگاری زناشویی	۰,۳۰	۴۱۹,۴	۰۰۶,۰	تأیید

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول فوق، نتایج رابطه معنویت با سازگاری زناشویی، مقدار ضریب مسیر معنویت بر سازگاری زناشویی برابر با ۰,۳۰ می باشد که نشان از ارتباط مثبت دو متغیر دارد. آماره t این ارتباط در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار گزارش شد $[P=۰/۰۵]$ $Val ue \leq$. به این معنا که معنویت بر سازگاری زناشویی اثر مثبت و معناداری دارد.

جدول ۵

خلاصه نتایج رابطه درستکاری اخلاقی با انعطاف پذیری شناختی

ردیف	فرضیه	ضریب مسیر	C.R	P Val ues	نتیجه
۱	درستکاری اخلاقی - انعطاف پذیری شناختی	۰,۳۵	۳۶۴,۴	***	تأیید

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول فوق، نتایج رابطه درستکاری اخلاقی با انعطاف پذیری شناختی، مقدار ضریب مسیر درستکاری اخلاقی بر انعطاف پذیری شناختی برابر با ۰,۳۵ می باشد که نشان از ارتباط مثبت دو متغیر دارد. آماره t این ارتباط در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار گزارش شد $[P-Val ue \leq ۰/۰۵]$. به این معنا که درستکاری اخلاقی بر انعطاف پذیری شناختی اثر مثبت و معناداری دارد.

جدول ۶

خلاصه نتایج رابطه معنویت با انعطاف پذیری شناختی

ردیف	فرضیه	ضریب مسیر	C.R	P Val ues	نتیجه
۱	معنویت - انعطاف پذیری شناختی	۰,۶۸	۹,۵۷۸	***	تأیید

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول فوق، نتایج رابطه معنویت با انعطاف پذیری شناختی، مقدار ضریب مسیر معنویت بر انعطاف پذیری شناختی برابر با ۰,۶۸ می باشد که نشان از ارتباط مثبت دو متغیر دارد. آماره t این ارتباط در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار گزارش شد $[P-Val ue \leq ۰/۰۵]$. به این معنا که معنویت بر انعطاف پذیری شناختی اثر مثبت و معناداری دارد.

جدول ۷

خلاصه نتایج رابطه درستکاری اخلاقی با سازگاری زناشویی با میانجی گری انعطاف پذیری شناختی

ردیف	فرضیه	ضریب مسیر	C.R	P Val ues	نتیجه
۳	درستکاری اخلاقی - سازگاری زناشویی - انعطاف پذیری شناختی	۰,۲۵	۳,۶۱۵	***	تأیید

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول فوق، نتایج رابطه درستکاری اخلاقی با سازگاری زناشویی با میانجی‌گری انعطاف‌پذیری شناختی، مقدار ضریب مسیر غیرمستقیم درستکاری اخلاقی از طریق انعطاف‌پذیری شناختی بر سازگاری زناشویی برابر با ۰,۲۵ می‌باشد. آماره t این ارتباط در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار گزارش شد [$P - \text{Val ue} \leq 0/05$] به این معنا که درستکاری اخلاقی از طریق انعطاف‌پذیری شناختی بر سازگاری زناشویی اثر دارد.

جدول ۸

خلاصه نتایج رابطه معنویت با سازگاری زناشویی با میانجی‌گری انعطاف‌پذیری شناختی

ردیف	فرضیه	ضریب مسیر	C.R	P Val ues	نتیجه
۲	معنویت -> انعطاف‌پذیری شناختی -> سازگاری زناشویی	۰,۵۰	۷,۳۱۵	***	تأیید

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول فوق، نتایج رابطه معنویت با سازگاری زناشویی با میانجی‌گری انعطاف‌پذیری شناختی، مقدار ضریب مسیر غیرمستقیم معنویت از طریق انعطاف‌پذیری شناختی بر سازگاری زناشویی برابر با ۰,۵۰ می‌باشد. آماره t این ارتباط در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار گزارش شد [$P - \text{Val ue} \leq 0/05$]. به این معنا که معنویت از طریق انعطاف‌پذیری شناختی بر سازگاری زناشویی اثر دارد.

جدول ۹

خلاصه درستکاری اخلاقی با تعدیل‌گری طول عمر زندگی زناشویی بر سازگاری زناشویی

ردیف	فرضیه	ضریب مسیر	C.R	P Val ues	نتیجه
گروه اول	اثر تعدیل‌گری طول عمر زندگی زناشویی در رابطه درستکاری اخلاقی بر سازگاری زناشویی	۰,۰۸	۰,۱۶۲	۰,۳۳۲	رد
گروه دوم	اثر تعدیل‌گری طول عمر زندگی زناشویی در رابطه درستکاری اخلاقی بر سازگاری زناشویی	۰,۲۶	۲,۷۶۴	۰,۰۳۱	تأیید
گروه سوم	اثر تعدیل‌گری طول عمر زندگی زناشویی در رابطه درستکاری اخلاقی بر سازگاری زناشویی	۰,۱۴	۲,۶۳۴	۰,۰۳۹	تأیید
گروه چهارم	اثر تعدیل‌گری طول عمر زندگی زناشویی در رابطه درستکاری اخلاقی بر سازگاری زناشویی	۰,۳۴	۴,۳۱۴	***	تأیید

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول فوق، نتایج معناداری در گروه‌های چهارگانه تفاوت دارد، می‌توان گفت طول عمر زندگی زناشویی در رابطه درستکاری اخلاقی بر سازگاری زناشویی اثر تعدیلی دارد.

جدول ۱۰

خلاصه معنویت با تعدیل‌گری طول عمر زندگی زناشویی بر سازگاری زناشویی

ردیف	فرضیه	ضریب مسیر	C.R	P Val ues	نتیجه
گروه اول	اثر تعدیل‌گری طول عمر زندگی زناشویی در رابطه معنویت بر سازگاری زناشویی	.۳۰	۴,۳۱۴	***	تأیید
گروه دوم	اثر تعدیل‌گری طول عمر زندگی زناشویی در رابطه معنویت بر سازگاری زناشویی	.۰۳	.۱۴۳	.۰,۳۱۹	رد
گروه سوم	اثر تعدیل‌گری طول عمر زندگی زناشویی در رابطه معنویت بر سازگاری زناشویی	.۰۷	.۱۹۱	.۰,۲۵۳	رد
گروه چهارم	اثر تعدیل‌گری طول عمر زندگی زناشویی در رابطه معنویت بر سازگاری زناشویی	.۶۲	۷,۴۳۵	***	تأیید

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول فوق، نتایج معناداری در گروه‌های چهارگانه تفاوت دارد، می‌توان گفت طول عمر زندگی زناشویی در رابطه معنویت بر سازگاری زناشویی اثر تعدیلی دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان دادند که مدل مفهومی طراحی‌شده از برازش مناسبی برخوردار است و متغیرهای درستکاری اخلاقی و معنویت، چه به‌صورت مستقیم و چه با واسطه‌گری انعطاف‌پذیری شناختی، تأثیر معناداری بر سازگاری زناشویی دارند. همچنین مشخص شد که طول عمر زندگی زناشویی نقش تعدیل‌گر مهمی در روابط بین این متغیرها ایفا می‌کند. در تحلیل مسیرهای مستقیم، درستکاری اخلاقی به‌طور مثبت و معنادار با سازگاری زناشویی رابطه داشت. این یافته همسو با مطالعاتی است که نقش تعهد اخلاقی و مسئولیت‌پذیری در شکل‌گیری روابط سالم زناشویی را تأیید کرده‌اند (Behboudi et al., 2020; Nemati & Nasrollahi, 2018). در واقع، افرادی که دارای سطح بالایی از درستکاری اخلاقی هستند، تمایل بیشتری به احترام، صداقت و حفظ روابط متقابل دارند و این ویژگی‌ها از مؤلفه‌های اصلی در پایداری روابط زناشویی محسوب می‌شوند.

یافته‌ها همچنین نشان دادند که معنویت تأثیر مثبت و معناداری بر سازگاری زناشویی دارد. این یافته با پژوهش‌های متعددی همخوانی دارد که نشان داده‌اند باورهای معنوی و ارزش‌های دینی می‌توانند به‌عنوان منابع حمایتی در هنگام تعارض‌ها و چالش‌های زناشویی عمل کرده و به بهبود کیفیت روابط منجر شوند (Aman et al., 2019; Chehrehvar et al., 2018; Mahdavian & Shahinvarnosfaderani, 2023). مطالعه (Bedir Akpınarlı & Eryücel, 2024) نیز نشان داد که معنویت و سلامت معنوی با سازگاری زناشویی همبستگی معنادار دارند و می‌توانند نقش پیش‌بینی‌کننده قوی برای رضایت زناشویی ایفا کنند. در این میان، معنویت نه‌تنها به‌عنوان یک منبع آرامش روان‌شناختی، بلکه به‌عنوان یک چارچوب شناختی جهت تحلیل مسائل زناشویی عمل می‌کند و نقش مؤثری در مدیریت هیجانات دارد (Wondimu & Zeleke, 2024).

از دیگر یافته‌های قابل‌توجه پژوهش حاضر، نقش انعطاف‌پذیری شناختی به‌عنوان متغیر میانجی در روابط بین درستکاری اخلاقی و معنویت با سازگاری زناشویی است. این یافته نشان می‌دهد که درستکاری اخلاقی و معنویت زمانی می‌توانند بیشترین تأثیر را بر سازگاری زناشویی داشته باشند که از طریق افزایش ظرفیت شناختی افراد برای انطباق با شرایط جدید و پیچیده زناشویی عمل کنند. این یافته با پژوهش

(Shahabi et al., 2020) همسو است که نشان داد انعطاف‌پذیری شناختی نقش مهمی در افزایش سازگاری زناشویی والدین کودکان دارای اختلال طیف اوتیسم دارد. همچنین، پژوهش (Shareh & Eshaghi Sani, 2019) نیز حاکی از آن است که زنانی که از انعطاف‌پذیری شناختی بالاتری برخوردارند، توان بیشتری در مدیریت هیجانات و بهبود رضایت زناشویی دارند.

یافته دیگر پژوهش حاضر، تأثیر طول عمر زندگی زناشویی به‌عنوان یک متغیر تعدیل‌گر بود که نشان داد اثر درستکاری اخلاقی و معنویت بر سازگاری زناشویی، بسته به میزان سال‌های زندگی مشترک متفاوت است. این نتایج با مطالعاتی چون (Parameswari, 2016) و (Tahmasebi et al., 2016) همخوانی دارد که در آن‌ها نشان داده شده است زوجینی که مدت طولانی‌تری از ازدواج‌شان گذشته است، در صورتی که از منابع درونی مثل معنویت بهره‌مند باشند، توان بیشتری برای مدیریت تعارض‌ها و حفظ کیفیت زناشویی دارند. از سوی دیگر، برخی پژوهش‌ها نیز مطرح کرده‌اند که با گذشت زمان، ممکن است استهلاک روانی ناشی از زندگی مشترک منجر به کاهش انعطاف‌پذیری و رضایت شود، اما ویژگی‌هایی مانند درستکاری اخلاقی می‌توانند این روند را کند کرده یا معکوس کنند (Qaderi et al., 2021).

همچنین، همسویی نتایج با مطالعات (Pandya, 2022) و (Priyadharshini & Gopalan, 2019) نیز قابل توجه است، چرا که آن‌ها نیز نشان داده‌اند زوج‌هایی که دارای ویژگی‌های شخصیتی مثبت نظیر تعهد اخلاقی، مهارت‌های معنوی و ظرفیت شناختی بالا هستند، حتی در سنین بالاتر یا در ازدواج‌های دیرنگام نیز از سطح بالایی از رضایت زناشویی برخوردارند. این موضوع با تبیین‌های نظری برآمده از رویکردهای شناختی-اجتماعی و نظریه دلبستگی نیز سازگار است. به‌ویژه نظریه شناختی-اجتماعی، با تأکید بر نقش میانجی‌گری فرایندهای شناختی در تأثیرگذاری ویژگی‌های شخصی بر رفتار، تبیین مناسبی برای نتایج به‌دست‌آمده فراهم می‌سازد (Okur et al., 2025).

در جمع‌بندی، می‌توان گفت که معنویت و درستکاری اخلاقی دو عامل کلیدی هستند که به‌واسطه افزایش انعطاف‌پذیری شناختی و تحت تأثیر طول مدت ازدواج، می‌توانند به‌طور مؤثری سازگاری زناشویی را پیش‌بینی کنند. این یافته‌ها، همسو با پژوهش‌های گذشته (Salimi et al., 2016; Onabamiro et al., 2017; Mirghafourvand et al., 2019; Basharat et al., 2020)، نقش بنیادین ویژگی‌های درونی و توانایی‌های شناختی را در حفظ و بهبود روابط زوجین نشان می‌دهند. با در نظر گرفتن اثرات میانجی‌گر و تعدیل‌گر در مدل مفهومی، می‌توان به‌طور دقیق‌تری برنامه‌ریزی‌های روان‌شناختی و مداخلاتی را برای بهبود کیفیت زندگی زناشویی طراحی کرد.

یکی از محدودیت‌های این پژوهش، استفاده از روش مقطعی بود که امکان تحلیل علی و بررسی تغییرات طولی در روابط متغیرها را محدود می‌کند. همچنین، استفاده از ابزارهای خودگزارشی ممکن است با سوگیری پاسخ‌دهی همراه باشد که در برخی مواقع منجر به برآورد غیرواقعی از وضعیت روان‌شناختی زوجین می‌شود. محدود بودن جامعه آماری به شهر تهران نیز می‌تواند تعمیم‌پذیری نتایج را به سایر شهرها یا فرهنگ‌های متفاوت با محدودیت مواجه سازد. علاوه بر آن، متغیرهایی همچون شخصیت، حمایت اجتماعی یا رضایت جنسی که می‌توانند تأثیر مستقیمی بر سازگاری زناشویی داشته باشند، در مدل لحاظ نشده‌اند.

در پژوهش‌های آتی، پیشنهاد می‌شود از طرح‌های طولی جهت بررسی پایداری تأثیر متغیرهای پیش‌بینی‌کننده بر سازگاری زناشویی در گذر زمان استفاده شود. همچنین، به‌کارگیری روش‌های ترکیبی کیفی-کمی می‌تواند درک عمیق‌تری از تجربه زیسته زوجین در ارتباط با معنویت، اخلاق و انعطاف‌پذیری شناختی فراهم آورد. بررسی متغیرهای میانجی یا تعدیل‌گر دیگر از جمله سبک‌های دلبستگی، خودکارآمدی، یا جهت‌گیری مذهبی می‌تواند مدل‌های کامل‌تری از سازگاری زناشویی ارائه دهد. گسترش جامعه آماری به مناطق مختلف کشور و فرهنگ‌های گوناگون نیز برای افزایش تعمیم‌پذیری یافته‌ها ضروری است.

پیشنهاد می‌شود متخصصان روان‌شناسی خانواده و مشاوران ازدواج در دوره‌های آموزشی زوجین، محورهایی چون تقویت باورهای معنوی، ترویج صداقت و تعهد اخلاقی، و آموزش راهبردهای انعطاف‌پذیری شناختی را در نظر بگیرند. طراحی کارگاه‌هایی با تمرکز بر توسعه

هوش معنوی و مهارت های شناختی تطبیقی می تواند به بهبود روابط زناشویی و افزایش رضایت مندی زوجین کمک کند. همچنین، در مشاوره های قبل از ازدواج یا هنگام بحران های زناشویی، تحلیل سطح درستکاری اخلاقی و معنویت زوجین می تواند به شناسایی منابع درونی بالقوه برای مداخله های مؤثرتر منجر شود. در نهایت، سیاست گذاران حوزه سلامت روان می توانند از نتایج این پژوهش در تدوین برنامه های ارتقای سلامت خانواده بهره برداری کنند.

تشکر و قدردانی

از تمامی کسانی که در این پژوهش ما را یاری نمودند تشکر و قدردانی به عمل می آید.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ گونه تضاد منافی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازین اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازین و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

شفافیت داده ها

داده ها و مآخذ پژوهش حاضر در صورت درخواست از نویسنده مسئول و ضمن رعایت اصول کپی رایت ارسال خواهد شد.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

References

- Aman, J., Abbas, J., Nurunnabi, M., & Bano, S. (2019). The Relationship of Religiosity and Marital Satisfaction: The Role of Religious Commitment and Practices on Marital Satisfaction Among Pakistani Respondents. *Behavioral Sciences*, 9(3), 30. <https://doi.org/10.3390/bs9030030>
- Babaei, F., Abdollahi, M., Amini Gilvani, M., & Masoomifard, M. (2024). The Mediating Role of Theory of Mind in the Relationship Between Executive Functions and Marital Burnout Using Structural Equation Modeling and Artificial Neural Networks (SEM-ANN). *International Journal of Education and Cognitive Sciences*, 5(4), 62-73. <https://doi.org/10.61838/kman.ijecs.5.4.7>
- Basharat, M. A., Khavasi, R., Hamidi, K., & Rajaei, M. (2020). Predicting Marital Adjustment Based on Spiritual/Religious Perfectionism and Spiritual Health. *Family Psychology*, 6(2), 13-14. <https://doi.org/10.29252/ijfp.6.2.3>
- Basharat, M. A., Tashak, A., & Rezazadeh, S. M. R. (2006). Determining Marital Satisfaction and Mental Health Based on Coping Styles. *Contemporary psychology*, 1(1). <https://ensani.ir/fa/article/25794/>
- Bedir Akpınarlı, B., & Eryücel, S. (2024). Marital Adjustment, Spiritual Well-Being, and Locus of Control in Married Couples. *Religions*, 15(11), 1376. <https://doi.org/10.3390/rel15111376>

- Behboudi, M., Rostami, R., & Jangoo, E. (2020). Determining the Role of Moral Foundations and Frustration Tolerance in Predicting Marital Adjustment in Married Women. *Rooyesh Psychology*, 9(10), 17-26. <https://frooyesh.ir/article-1-2224-en.html>
- Chehrehvar, M., Hojatkhah, S. M., Parvaneh, E., Naderi, G., Hisarsorkhi, R., & Parvaneh, A. (2018). Predicting Marital Adjustment Based on Spiritual Intelligence and Social Support in Couples. *Rooyesh Psychology*, 7(7), 63-78. <https://frooyesh.ir/article-1-553-en.html>
- Hosseiniabadi, M., & Barzegar, M. (2017). *The Mediating Role of Spirituality in the Relationship Between Relationship Beliefs, Adaptation, and Marital Satisfaction in Married Students at Marvdasht Unit* Master's Thesis, Islamic Azad University, Marvdasht Unit, Faculty of Educational Sciences and Psychology].
- Houshmandi, R. (2022). The effectiveness of couple therapy based on the McMaster functional model on family resilience and psychological hardiness among couples on the verge of divorce. *Journal of Psychological Dynamics in Mood Disorders*, 1(1), 51-55. https://ijpdm.com/article_177547.html
- Jalil, T., & Muazzam, A. (2013). Emotional Intelligence as a Predictor of Marital Adjustment to Infertility. *International Journal of Research Studies in Psychology*, 2(3). <https://doi.org/10.5861/ijrsp.2013.237>
- Javidan, L. (2022). The effectiveness of couple therapy with EIS model on positive and negative emotions and marital adjustment of couples. *Journal of Psychological Dynamics in Mood Disorders (PDMD)*, 1(3), 20-30. https://ijpdm.com/article_180410.html
- Kurdek, L. A. (1993). Predicting Marital Dissolution: A 5-Year Prospective Longitudinal Study of Newlywed Couples. *Journal of personality and social psychology*, 64, 221-242. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.64.2.221>
- Lee Masters, E. (1956). *Holy Deadlock: A Study of Unsuccessful Marriage in R. S. Cavan (Ed.) Marriage and Family in the Modern World*. New York: Thomas Crowell Company.
- Mahdavian, A., & Shahinvarnosfaderani, Z. (2023). Predicting Marital Adjustment Based on Spirituality and Narcissism Components in Couples Living in Tehran. *Research Journal on Religion and Health*, 9(1), 123-133. <https://journals.sbm.ac.ir/jrrh/article/view/34204>
- Mirghafourvand, M., Farshbaf-Khalili, A., & Ghanbari-Homayi, S. (2019). Marital Adjustment and Its Relationship with Religious Orientations Among Iranian Infertile and Fertile Women: A Cross-Sectional Study. *Journal of religion and health*, 58(3), 965-976. <https://doi.org/10.1007/s10943-018-0566-6>
- Momenzadeh, F., Mazaheri, M. A., & Heidari, M. (2005). The Relationship Between Irrational Thoughts and Attachment Patterns with Marital Adjustment. *Family Research Quarterly*, 1(4), 369-378. https://jfr.sbu.ac.ir/article_94800.html?lang=en
- Nemati, Z., & Nasrollahi, B. (2018). Predicting Marital Adjustment Based on Moral Development. *Women and Family Studies Journal*, 8(11), 155-165. <https://sanad.iau.ir/en/Article/955246>
- O'Rourke, N. (2005). Personality, Cognitive Adaptation, and Marital Satisfaction as Predictors of Well-Being Among Older Married Adults. *Canadian Journal on Aging*, 24(3), 211-224. <https://doi.org/10.1353/cja.2005.0081>
- Okur, S., Ümmet, D., Satici, S. A., & Kütük, H. (2025). Relations Among Family Communication, Cognitive Flexibility, and Happiness in Turkish Adults: A Longitudinal Mediation Model. *Current Psychology*, 1-11. <https://doi.org/10.1007/s12144-024-07224-6>
- Onabamiro, A. A., Owoyele, J. W., & Elijah, A. O. (2017). Three-Factor Predictors of Marital Adjustment among Couples in Abeokuta Metropolis, Ogun State, Nigeria. *ERIC*. https://www.researchgate.net/publication/324519853_Three-factor_Predictors_of_Marital_Adjustment_among_Couples_in_Abeokuta_Metropolis_Ogun_State_Nigeria
- Pandya, S. P. (2022). In 50s and Married for the First Time: Examining the Effectiveness of Spirituality App and Relationship Counseling App in Improving Marital Satisfaction and Dyadic Adjustment of Very Late First-Marriage Couples. *Marriage & Family Review*, 58(5), 413-443. <https://doi.org/10.1080/01494929.2021.2015047>
- Parameswari, J. (2016). Influence of Emotional Intelligence on Marital Adjustment of Working and Non-Working Married Women. *International Journal of Multidisciplinary Approach and Studies*, 3(1), 136-142. <http://ijmas.com/upcomingissue/17.01.2016.pdf>
- Parsakia, K., Rostami, M., & Saadati, S. M. (2023). The Relationship between Emotional Intelligence and Marital Conflicts Using Actor-Partner Interdependence Model. *Journal of Psychosociological Research in Family and Culture*, 1(1), 23-28. <https://doi.org/10.61838/kman.jprfc.1.1.6>
- Parvareh, M., Taghinezhad, N., Amirfakhraei, A., & Sabahizadeh, M. (2024). Providing an Optimal Model for Enhancing Cognitive Flexibility Based on Mindfulness in Nurses. *Journal of Psychological Dynamics in Mood Disorders (PDMD)*, 3(1), 112-123. <https://doi.org/10.22034/pdmd.2024.434590.1033>
- Pour Afkari, N. (2001). *Comprehensive Dictionary of Psychology and Psychiatry* (Vol. Volume 1). Tehran: Contemporary Culture Publications.
- Priyadharshini, S., & Gopalan, R. T. (2019). Marital Adjustment, Love, Personal Intimacy, Personality, Dyadic Coping, and Spirituality on Marital Stability. *Asian Journal of Advanced Research and Reports*, 7(4), 1-16. <https://doi.org/10.9734/ajarr/2019/v7i430186>

- Qaderi, F., Bankipour Fard, A. H., & Fatehizadeh, M. A.-S. (2021). *Understanding the Experience of Marriage Based on the Two Criteria of Religiosity and Morality: A Phenomenological Study of Student Marriages in Universities of Isfahan Province from 2011 to 2017* Master's Thesis, University of Isfahan, Faculty of Ahl al-Bayt].
- Rasouli, R., & Soltani Gard Faramarz, S. (2012). Comparison and Examination of the Relationship Between Religious Orientation and Practicing Religious Beliefs with Marital Adjustment Among Seminary Students and University Students. *Family Research Quarterly*, 8(32), 427-439. https://jfr.sbu.ac.ir/article_96168.html
- Sadeghi, M., Fatehizadeh, M., Ahmadi, A., Bahrami, F., & Etemadi, O. (2014). Developing a Model of Healthy Family Based on an Explorative Mixed Method Research. *Journal of Family Psychology*, 1(1), 29-40. https://www.ijfpjournal.ir/article_245490.html?lang=en
- Sadeghi, M., & Mazaheri, A. (2001). The Effect of Fasting on Mental Health. *Psychology and Religion Journal*, 35(9), 309-392. <https://sid.ir/paper/54508/en>
- Salimi, H., Najarpourian, S., Mohammadi, K., & Firoozjai, A. A. (2016). Predicting Marital Adjustment Based on Decision-Making and Problem-Solving, Family Cohesion, Coping Strategies, Communication Skills, and Religious Beliefs (Family Process Factors). *Rooyesh Psychology*, 5(14). https://frooyesh.ir/browse.php?a_id=311&slc_lang=en&sid=1&printcase=1&hbnr=1&hmb=1
- Schramm, D. G., Marshall, J. P., Harris, V. W., & Lee, T. R. (2012). Religiosity, Homogamy, and Marital Adjustment: An Examination of Newlyweds in First Marriages and Remarriages. *Journal of Family Issues*, 33(2), 246-268. <https://doi.org/10.1177/0192513X11420370>
- Shahabi, B., Shahabi, R., & Foroozandeh, E. (2020). Analysis of the Self-Compassion and Cognitive Flexibility with Marital Compatibility in Parents of Children with Autism Spectrum Disorder. *International Journal of Developmental Disabilities*, 66(4), 282-288. <https://doi.org/10.1080/20473869.2019.1573000>
- Shareh, H., & Eshaghi Sani, M. (2019). Predictive Role of Morningness-Eveningness Personality, Cognitive Flexibility and Cognitive Emotion Regulation in Marital Satisfaction in Middle-Aged Women. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*, 24(4), 384-399. <https://doi.org/10.32598/ijpcp.24.4.384>
- Tahmasebi, S., Tahmasebi, F., Maleki, B., & Rezayi Aval, M. (2016). The Relationship Between Personality Types (Introvert-Extrovert) and Perfectionism with Marital Satisfaction in Women Employees of Shiraz Welfare Organization. *International Journal of Humanities and Cultural Studies*(2356-5926).
- Wondimu, S., & Zeleke, S. (2024). The Effects of Religiosity, Forgiveness, and Emotion on Marital Adjustment. *Journal of Family Therapy*. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/IJBS/article/view/272760>
- Yeganeh, T., & Shaikhmahmoodi, H. (2013). Role of Religious Orientation in Predicting Marital Adjustment and Psychological Well-Being. *Sociology Mind*, 3(2), 131. <https://doi.org/10.4236/sm.2013.32020>

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی